

LA CENTENARUL NAȘTERII EMINENTULUI BIOLOG ROMÂN, PROFESORUL GEORGE D. VASILIU (1908-1989)

Dr. Ștefan NEGREA

stnegrea@yahoo.com

Abstract: Short description of the life and work of Professor George D. Vasiliu (5 May 1908 - 7 July 1989) - distinguished Romanian biologist - at 100 years since his birth.

La 7 iulie 1989 s-a stins, în plină putere creatoare, George D. Vasiliu, una dintre marile și complexe personalități ale biologiei românești. Trecând dincolo de hotarul vieții, în jurul numelui și al operei sale s-a așternut prea devreme liniștea. Acest deosebit om de știință, care și-a sacrificat timpul, banii și sănătatea pentru dificila și adesea epuizanta muncă de cercetare, de popularizare a științei și de instruire a studenților, nu merită o asemenea soartă!

Distinsul biolog, născut la 5 mai 1908, în comuna Dobrogostea (județul Argeș), îmi mărturisea, în anul 1983, la Pitești, unde locuia înconjurat de grija și dragostea soției sale, talentata pictoriță, Mariana Șenilă-Vasiliu: „*Dacă vrei să știi cu orice preț cum am ajuns naturalist, trebuie să-ți fac o declarație sinceră și emoționantă: primul meu profesor de biologie a fost tatăl meu, inginer agronom; obligat să cutreiere tarlalele și pădu-*

rile, el mă lua în trăsurica lui și mă purta prin pădurile de la Comana de lângă Călugăreni. Și mergând așa prin codrii românești, el îmi spunea despre tei, despre stejar, îmi arăta diferite flori și buruieni, dar și omizile care-i mâncau varza din cultură sau șobolanii obraznici care se îndestulau cu cartofi... Mai târziu, la liceul militar „Mihai Viteazul” din Târgu Mureș, am avut profesor de Științe Naturale, pe Constantin Măciucă, un tip foarte romantic, care mi-a pus nota 10 pentru harta geologică a României dăruită școlii de tatăl meu. Stimulat, mi-am zis atunci că aș putea să urmez Științele Naturale... După bacalaureat, în 1926, m-am înscris la Facultatea de Științe Naturale din București. Aici am avut ca profesor la zoologia descriptivă pe Andrei Popovici-Bîznoșanu, un om de mare ținută morală și de o bunătate rară, pe care l-am luat de model în activitatea mea de biolog...”

În 1926, obținând o bursă de studii la Universitatea din Jena, s-a prezentat la profesorul Ludovic Plate cu o scrisoare de recomandare de la Grigore Antipa. Desăvârșindu-și studiile în vestita „cetate a darwinismului”, unde a profesat Ernst Haeckel și au învățat români ca frații N. Leon și Grigore Antipa, Gh. Ionescu-Sisești, C.N. Ionescu, Z. Popovici și alții, G.D. Vasiliu și-a luat licența în 1929, iar în anul 1931, tot aici, doctoratul cu tezele: „Zur Funktion der Bauch-flossen bei Teleostiern” și „Die Ceylon-Fische aus der Sammlung Plate”.

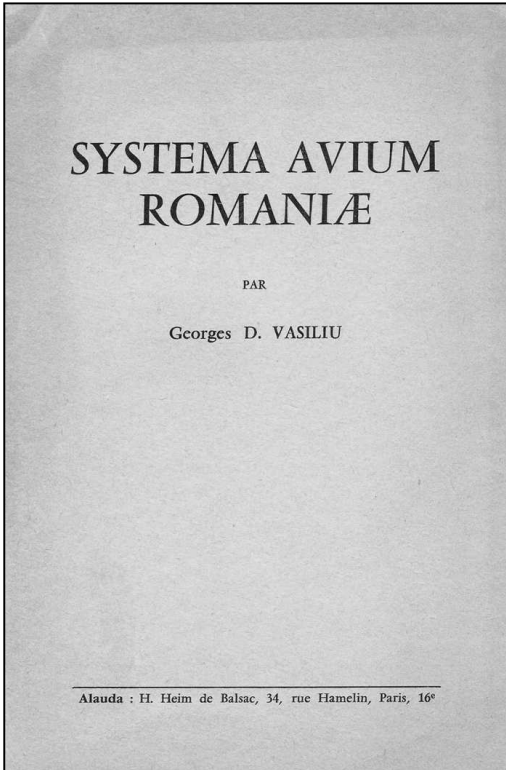
Revenind în țară, el a îndeplinit multiple funcții, dintre care amintim: director al Laboratorului hidrobiologic, din Institutul Bioceanografic, creat de Grigore Antipa la Constanța (1932); asistent la laboratorul de Zoologie descriptivă al Facultății de Științe din București (1933–1934); biolog la Direcția de Vânătoare (1936–1941); director la Pescăriile Statului (1938); director adjunct la Direcția de Vânătoare (1940–1941); director științific și apoi director al Institutului de cercetări piscicole al României; redactor șef de rubrică la A.G.V.P.S. (1953–1959); șef de secție la Stațiunea Științifică Maliuc (1960–1962); biolog la A.G.V.P.S.

(1963–1964); șeful Laboratorului de salmonicultură al Institutului de Cercetări Forestiere din București (1965–1968); lector (1969); conferențiar (1969–1975) și profesor (1975) la Institutul Pedagogic din Pitești, de unde a ieșit la pensie. În aceste instituții, el a desfășurat, după caz, o amplă și competentă activitate de organizator, cercetător științific, pedagog sau popularizator al științei.

Ca organizator a contribuit din plin la promovarea biologiei românești din ultimele patru decenii, acoperindu-se de merite deosebite. O simplă enumerare a realizărilor mai importante susține afirmația noastră: fondarea periodicului *Notationes Biologicae* (1932–1947), publicat la început cu W. Knechtel, apoi singur, pe cheltuială proprie; organizarea primului laborator de hidrobiologie marină la Constanța, cu colectare și trimitere de material ihtiologic lui Grigore Antipa la Muzeul de Istorie Naturală din București (1932); organizarea primei expoziții de salmonicultură din istoria acestui domeniu la București (1935); organizarea departamentului românesc din cadrul Expoziției Internaționale de Vânătoare de la Berlin (1938) după o concepție originală; întemeierea, la București, împreună cu G. Dinulescu, a primului Institut de Cercetări piscicole al României (1940); transformarea crescătoriei de crap de la Nucet într-o Stațiune de Cercetări Ciprinicole model, dotată cu laboratoare, bibliotecă, bazine experimentale și locuințe pentru cercetători; înființarea și conducerea publicațiilor: *Buletinul Institutului de Cercetări Piscicole al României*, *Analele I.C.P.R.*, *Seria de Monografii și Colecția „Îndrumări”*; organizarea sectorului de documentare de la A.G.V.P.S. (cărți, tratate, enciclopedii, reviste); crearea, la Maliuc, a unui modern muzeu al cercetării științifice și exploatării stufului; punerea bazelor unui laborator de salmonicultură în cadrul Institutului de Cercetări Forestiere; organizarea, într-o concepție originală, a Muzeului de Vertebrate al Facultății

de Științe Naturale a Institutului de Învățământ Superior Pitești etc.

În domeniul cercetării științifice, G.D. Vasiliu a urmărit câteva direcții principale: ihtiologie (în special sistematica, biologia și ecologia salmonidelor), hidrobiologie, ornitologie (sistematica și zoogeografia unor păsări) și

Coperta volumului
„Systema avium Romaniae”

mamalogie (sistematica, biologia, ecologia și zoogeografia unor rozătoare și carnivore). Ca ihtiolog, după lucrarea despre peștii din Ceylon (1931), apreciată în bibliografia mondială de specialitate, a pus ordine în inventarul ihtiologic românesc, aplicând în premieră nomenclatura ternară; a adus numeroase contribuții la biologia nutriției unor specii de pești; a publicat primul manual românesc despre salmonicultură. Ca

hidrobiolog, a inițiat și coordonat studiul lacurilor glaciare din Retezat și al lacurilor antropice Bicz și Vidraru; a acordat atenție deosebită sistematicii și răspândirii plecopterelor în România. Ca ornitolog, a alcătuit (în colaborare) primul

determinator al avifaunei românești și a publicat câteva note despre păsările din Delta Dunării. De reținut că, în anul 1968, a publicat în prestigioasa editură „Alauda” din Paris, „*Systema Avium Romaniae*”. Dintre mamifere au beneficiat de atenția sa rozătoarele (printre care veverița) și carnivorele (îndeosebi ursul și râsul), rezultatele publicate fiind folosite de mulți autori străini în monografiile lor.

În domeniul popularizării științei și al istoriei biologiei, G. D. Vasiliu a avut, de asemenea, o intensă activitate. Astfel, a publicat peste 130 de articole, dări de seamă, recenzii și „portrete” biografice ale unor mari biologi români și străini. A mai avut răgaz și putere să întocmească „*Bibliographia Zoologica Romaniae*” și „*Bibliografia hidrobiologică-piscicolă a României*”, iar pentru studenți să elaboreze un curs de „*Zoologia vertebratelor*” (750 p. xerografiate).

O listă manuscrisă, întocmită de însuși G. D. Vasiliu, cuprinde circa 350 de titluri de lucrări științifice și diverse articole publicate între anii 1938 și 1977. Unele dintre aceste articole sunt semnate cu pseudonimele: *Biologicus*, *Ichtyos*, *Cronos*, *Glis glis*, *Rep.*, *Geova* sau cu inițialele G.V., V.G. sau G.D.V.

Dintre lucrările mai importante, tipărite după anul 1977, trebuie menționată *Istoria ihtiologiei românești*, tipărită ca supliment al Buletinului Institutului de Cercetări Piscicole (1987). Deși scrisă de G.D. Vasiliu în întregime, ca să fie admisă pentru publicare a trebuit să accepte un coautor, pe Gh. Manea, care avea „pile”. În lipsă de asemenea coautori „cu pile acolo sus”, la cenzură, prolificul naturalist a rămas cu câteva opere însemnate, nepublicate din pricina „indicațiilor primite” de edituri din partea cenzurii. Este vorba de două importante manuscrise care, fiind refuzate să fie păstrate la Biblioteca Academiei și de Muzeul Județean Argeș, după moartea savantului, acestea, împreună cu imensa sa bibliotecă și arhivă, care acoperă o perioadă de 60 de ani, au

fost preluate de prof. Neculai Barabaș pentru biblioteca Complexului Muzeal de Științele Naturii „Ion Borcea” din Bacău – unde se află și în prezent: Mamiferele lumii (circa 1200 p. manuscris) și Vertebratele României (circa 1000 p. manuscris), ilustrate parțial de Mariana Șenilă-Vasiliu. Trecând, din anul 1976, mai bine de trei decenii, aceste monografii vor trebui actualizate și publicate de un coautor specialist în materie. La apelul doamnei Șenilă-Vasiliu, de a-i găsi o asemenea personalitate, am luat legătura cu distinsul mamolog Dumitru Murariu, care a acceptat, în principiu, să se angajeze la o asemenea muncă însemnată, dar dificilă. Îi doresc succes din inimă!

Dintre marile opere ale profesorului G.D.Vasiliu a văzut lumina tiparului, post mortem, doar una singură: dicționarul „Biologi din România” (740 p.), grație aceluiași biolog inimos, Neculai Barabaș, de la Muzeul și Editura „Ion Borcea” din Bacău. Ar mai fi de amintit, dintre marile și valoroasele manuscrise ale ilustrului biolog G. D. Vasiliu, „*Istoria hidrobiologiei românești (până în 1949)*”, care este culeasă în șpalt, urmând să fie adusă la zi și publicată – dar, de cine? Care dintre specialiștii actuali se vor încumeta să o facă?

Dacă în țară a fost persecutat politico-administrativ, în străinătate a fost ales, pentru calitățile sale de biolog, membru a 14 societăți internaționale și a avut șansa de a colabora cu personalități de calibrul oceanografului J. Y. Cousteau în cadrul Comisiei Mării Mediterane. Mai regretabil este că, după moarte, a fost uitat aproape de toți concetățenii săi argeșeni, care, dacă în timpul vieții l-au ignorat, după moarte l-au uitat, fie din invidie, fie din necunoașterea operei sale științifice. Nici confrății biologi din restul țării, inclusiv din capitală, n-au făcut mai mult pentru editarea operei sale rămase nepublicată și nici pentru elogiarea memoriei sale. Dacă n-aș fi propus eu, anul trecut, în calitatea pe care am avut-o de secretar al Diviziei de Istoria Științei a CRIFST, iar

acad. Gleb Drăgan, președintele acestei Divizii, să fi aprobat ca în Sesiunea noastră din 28 mai 2008 să fie sărbătorite două mari personalități ale biologiei românești și universale: acad. Mihai Băcescu și George D. Vasiliu, evenimentul ar fi trecut neobservat și în cadrul Academiei Române!

George D. Vasiliu, unul dintre ultimii elevi ai lui Grigore Antipa, a făcut parte din acele marcante personalități ale biologiei românești, care au știut să îndeplinească ca puțini alții activitatea științifică – unde a fost un deschizător de drumuri în ale salmoniculturii – cu cea pedagogică în care a pus mult talent și suflet, fapt pentru care i s-a spus Profesorul (cu majusculă) nu numai de către studenți ci și de către piteșteni care-l stimau ca pe una din figurile științifice și culturale de vârf ale urbei. Prin cultura sa enciclopedică, alimentată la zi de vasta sa bibliotecă personală, el se impunea la facultate și în societate ca atare, având în discuții ultimul cuvânt. Fără îndoială, a fost un pedagog eminent, căruia mulți biologi îi sunt datori pentru sprijinul și îndrumarea competentă în cariera lor. Astfel, toți cei care își pregăteau lucrările de licență, de grad didactic sau de doctorat primeau sfaturi și bibliografie oferită cu generozitate. Simțea nevoia să scoată din inerție orice virtuală capacitate științifică intuită de el și o ajuta să se dezvolte. Însăși participarea sa la conducerea sesiunilor științifice din țară și în mod deosebit de cele ale Muzeului Județean Argeș din ultimii 15 ani ai vieții sale era, fără ostentație, operă de pedagogie. Pentru a învăța pentru sine sau a învăța pe alții a fost pentru acest inimos și modest om de știință, până în ultima clipă, un principiu de viață.

Plecând dintre noi, George D. Vasiliu a lăsat în urmă o operă biologică vastă care va dăinui și exemplul unei vieți de adevărat intelectual, tenace și consecvent, animat de sentimente nobile și energie creatoare.